

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА СТУДЕНТІВ»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Колісник Л.О., Мосьондз М.В.

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ**

«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОЧИМА СТУДЕНТІВ, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017\2018 рр.»

Дніпро - 2018

Результати соціологічного моніторингу «Освітній процес очима студентів» / Л.О. Колісник, М.В. Мосьондз. – Д.: НТУ «Дніпровська політехніка», 2018. - 35 с.

У виданні представлені результати соціологічного дослідження громадської думки студентів щодо освітнього процесу в НГУ з використанням анкетних опитувань, що проводились у 2013, 2014, 2015 та 2016 та 2017 роках.

Видання призначене для адміністрації ВНЗ, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, зацікавлених у зворотньому зв'язку зі студентами для прийняття ефективних управлінських рішень, оптимізації різних аспектів навчального процесу, профорієнтаційної роботи тощо.

Друкується у редакційній обробці авторів.

Використання матеріалів даного збірника лише за умови посилання на нього та його авторів.

Центр соціологічного аудиту, 2018

1. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вивчення думки студентів щодо різних аспектів їхнього навчання в університеті співробітниками Центру соціологічного аудиту НТУ «Дніпровська політехніка» протягом квітня-травня 2018 р. було проведено анкетне опитування «Освітній процес очима студентів». Таке дослідження з використанням постійного однакового інструментарію проводиться вже п'ятий рік, що дає можливість відслідкувати динаміку змін настроїв студентів, виявити закономірності.

Мета соціологічного моніторингу «Освітній процес очима студентів» полягає у фіксації та відстеженні за сукупністю показників ставлення студентів до навчального процесу в університеті, аналізі динаміки таких оцінок.

Завдання дослідження:

- виявити мотивації вибору вищого навчального закладу, майбутньої спеціальності студентами університету;
- встановити рівень задоволеності студентів якістю отримуваної в університеті освіти;
- визначити ставлення студентів до різних складових навчального процесу;
- проаналізувати професійні наміри студентів.

Об'єкт дослідження – студенти денного відділення університету.

Предмет дослідження - громадська думка студентів щодо освітнього процесу в університеті.

Основний метод збору емпіричного матеріалу – вибіркове репрезентативне опитування за допомогою роздаткового анонімного анкетного опитування.

Тип вибірки – стратифікована за квотно-типовим принципом. Квоти розраховувались за ознаками факультету, курсу, статі та форми навчання (бюджетна, контрактна). Всього було опитано 238 студентів всіх факультетів першого та четвертого курсів, що склало біля 4 % всього контингенту студентів денної форми навчання в університеті.

Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 17.0. Для аналізу одержаного статистичного матеріалу були застосовані методи математичної статистики, екстраполяції, моделювання, пошукового та нормативного прогнозування. До процесу проведення анкетного опитування, обробки результатів дослідження залучались студенти в рамках практичних занять з соціології.

На всіх етапах реалізації дослідження (підготовки, розробки програми, проведення польових робіт, аналітичний етап) брали участь студенти політологи першого року навчання в межах практичних занять з соціології політики.

2. МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА МАЙБУТНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вивчення мотивації професійного вибору служить інструментом підвищення ефективності професійної підготовки, спонукає вищий навчальний заклад до пошуку нових ідей, побудови систем і структур управління, адекватних вимогам абітурієнтів до освітніх послуг.

Таблиця 2.1. Розподіл відповідей студентів I та IV курсів щодо мотивів вибору університету
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

	Мотиви вибору університету	1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс	
		Ра нг	%	Ра нг	%	%	Ра нг	%	Ра нг	%	Ра нг	%	Ра нг	%	Ранг	%	Ранг	ранг	%	Ра нг	%
		2013				2014				2015				2016				2017/2018			
1	Тут отримаю професію, яка подобається	2	61,1	2	61,1	54,0	2	51,3	2	67,3	1	44,4	2	54,5	1	56,7	1	1	58.6	2	45.7
2	Тут цікаво навчатись	4	41,3	4	41,3	35,2	5	34,4	4	38,2	5	18,5	7	33,9	5	28,	4	3	34.6	4	37.0
3	Можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном)	7	28,0	7	28,0	21,0	8	16,9	10	30,3	6	14,6	10	24,9	7	19,4	7	8	21.0	11/12	13.0
4	Висока репутація, престиж ВНЗ	1	63,6	1	63,6	61,9	1	58,4	1	63,0	2	49,0	1	54,0	2	46,7	2	2	55.9	1	52.2
5	Кваліфіковані викладачі	5	40,7	5	40,7	39,2	4	41,6	3	52,7	4	31,8	3	38,1	4	31,7	3	5	29.0	3	41.3
6	В цей ВНЗ неважко вступити	12	9,9	12	9,9	7,4	15	14,3	11	9,7	12	25,8	5	9,0	12	20,6	5/6	12	16.0	5	30.4
7	В цьому ВНЗ неважко навчатись	16	6,9	16	6,9	4,0	17	21,4	7/8	7,9	15	22,5	6	7,4	14	13,9	10/11	10	19.4	7/8	26.1
8	ВНЗ зручно	8	21,7	8	21,7	26,1	6	26,6	5	17,6	9	16,6	9	22,2	9/10	18,9	8/9	4	30.6	7/8	26.1

	розташований																				
9	Тут можна отримати високооплачувану професію	6	32,7	6	32,7	19,9	9	21,4	7/8	24,2	8	13,2	11	27,5	6	18,9	8/9	11	18.5	10	15.2
10	Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	11	16,7	11	16,7	13,6	11	11,7	13	13,9	11	6,0	14	15,9	11	10,0	14	13	13.6	14	6.5
11	Тут висока якість освіти	3	46,9	3	46,9	40,3	3	23,4	6	55,8	3	27,2	4	39,7	3	20,6	5/6	6	27.3	9	17.4
12	В ньому доступна оплата	14	7,3	14	7,3	9,7	12	5,2	14	9,1	13	9,3	12\13	7,9	13	12,2	12	9	19.9	11/12	13.0
13	Тут гарний контингент студентів	10	17,2	10	17,2	25,0	7	19,5	9	27,9	7	17,2	8	22,2	9/10	13,9	10/11	7	25.3	6	28.3
14	Тут високе технічне оснащення	13	8,8	13	8,8	9,7	13	4,5	15	8,5	14	5,3	15	3,2	16	6,1	15	16	4.3	17	0
15	В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	17	2,1	17	2,1	8,5	14	3,9	16	3,6	16	4,0	16	4,8	15	2,3	16	15	7.4	15/16	2.2
16	У школі, яку закінчив (-а), був договір про ВНЗ	15	2,4	15	2,4	5,7	16	3,2	17	0	17	0	17	2,6	17	0,6	17	17	1.9	15/16	2.2
17	Тут є військова кафедра	9	18,0	9	18,0	14,8	10	12,3	12	14,5	10	9,3	12\13	23,3	8	11,1	13	14	11.7	13	10.9

Мотив	Ранг				
	1 курс				
	2013	2014	2015	2016	2017/2018
Тут отримаю професію, яка подобається	2	2	1	1	1
Висока репутація, престиж ВНЗ	1	1	2	2	3

	2013		2014		2015		2016		2017/2018	
Тут можна отримати професію, яка мені подобається	50,5	60,3	51,2	56,1	54,4	57,9	50,7	62,8		
Тут цікаво навчатись	32,8	34,9	33,5	38,3	26,4	36,0	29,1	33,9		
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	22,2	20,1	19,1	19,6	23,8	21,1	24,7	18,2		
Висока репутація, престиж ВНЗ	59,3	44,1	56,3	66,4	52,8	59,6	47,1	55,4		
Кваліфіковані викладачі	30,6	14,9	41,0	39,3	37,8	48,2	36,7	33,9		
В цей ВНЗ неважко вступити	17,0	11,9	12,1	7,5	18,7	14,9	15,9	14,9		
В цьому ВНЗ неважко навчатись	13,3	18,2	11,2	14,0	14,5	14,9	9,3	14,0		
ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла, тощо)	19,7	23,6	22,8	30,8	18,1	16,7	17,6	26,4		
Тут можна отримати високооплачувану професію	23,7	21,5	21,4	17,8	21,8	15,8	22,5	27,3		
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	12,8	11,9	12,1	13,1	12,4	5,3	13,7	11,6		
Тут висока якість освіти	32,8	35,3	31,6	31,8	37,8	46,5	16,0	35,5		
В цьому ВНЗ доступна оплата навчання	3,3	12,5	4,7	12,1	5,7	16,7	7,0	15,7		
Тут гарний контингент студентів	15,7	18,7	18,6	29,0	23,8	21,1	15,9	23,1		

Тут високе технічне оснащення	9,8	2,4	7,4	4,7	9,8	1,8	5,3	3,3		
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	2,9	4,1	7,0	3,7	4,1	2,6	4,0	4,1		
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим навчальним закладом	3,7	4,3	3,7	4,7	0	0	1,3	2,5		
Тут є війська кафедра	17,0	15,9	13,5	12,1	10,9	12,3	15,9	18,2		

**Таблиця 2.3. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Що вплинуло на вибір Вашої майбутньої спеціальності?»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)**

	Чинники	1 курс	4 курс	По масиву	1 курс	4 курс	По масиву	1 курс	4 курс	По масиву	1 курс	4 курс	По масиву	1 курс	4 курс	По масиву
		2013 р.			2014 р.			2015			2016			2017/2018		
1	Вибір відбувся випадково	24,3	32,2	28,2	30	25,5	27,3	24,2	31,1	27,1	20,6	23,3	21,7	19,1	30,4	23,1
2	Традиції сім'ї	9,2	15,9	14,6	12,5	14,9	13,9	9,7	6,6	8,5	8,5	13,9	11,0	10,5	17,4	12,6
3	Поради вчителів	3,7	4,1	3,8	5,7	6,5	5,7	6,1	4,6	5,5	4,8	3,3	4,3	7,4	4,3	8
4	Захоплення професією	20,9	15,7	18,3	18,8	17,5	18,1	16,4	19,2	18,0	22,2	18,9	20,6	20,5	24,0	18,6
5	Поради друзів, знайомих	22,9	14,8	17,8	14,2	20,1	16,9	15,8	13,2	14,9	15,9	16,1	16,6	25,3	32,6	24,4
6	Засоби масової інформації	14,4	7,4	10,9	10,2	8,4	9,4	15,2	4,6	10,1	12,2	14,4	13,1	16,0	6,5	13,9
7	Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	6,2	5,0	5,6	5,1	5,8	5,4	5,5	4,6	4,9	5,8	9,4	7,5	11,7	4,3	10,5
8	Престижність професії у суспільстві	42,7	27,4	35,1	32,4	28,6	30,5	30,3	23,8	27,7	36,5	26,7	31,6	38,3	26,1	33,2
9	Представники даної професії мають хороший заробіток	44,1	25,4	34,7	31,2	24,0	27,8	32,7	28,5	30,2	31,2	26,7	29,4	30,9	41,3	29,8
10	Мене приваблює в	18,4	10,9	14,7	15,9	8,4	12,4	20,0	11,3	15,5	14,3	9,4	11,8	11,7	0	8,8

	спеціальності можливість ініціативи, творчості															
11	Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	40,6	18,9	29,8	26,1	23,4	24,8	29,7	23,2	26,5	32,3	20,6	26,5	35,2	43,5	33,6
12	Невисокий прохідний бал, малий конкурс	5,1	9,4	7,3	6,2	9,1	7,6	6,1	6,6	6,4	9,0	3,9	6,7	5,6	26,1	9,2
13	Інша відповідь	2,7	3,2	2,9	4,0	4,5	4,2	0,6	2,6	1,5	2,1	0,6	1,3	3,1	0	2,5
14	Важко відповісти	2,1	3,2	2,7	1,1	1,9	1,5	3,0	2,0	2,7	1,6	2,8	2,1			

Що ж вплинуло на наших студентів в процесі вибору ними університету: хороші шанси знайти роботу після закінчення університету – цей чинник за останні п'ять років вперше опинився на першому місці. Більш значимими стають поради друзів та знайомих. І логічно, що знижується значимість такого чинника «вибір відбувся випадково». Більш актуальним з кожним роком стають профорієнтаційні заходи у школі. Відчутно знизилось значення такого показника: «мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості».

	2013	2014	2015	2016	2017/2018
Чинники					
Вибір відбувся випадково	4	3	3	4	5
Традиції сім'ї	8	7	9	9	8
Поради вчителів	12	11	11	12	12
Захоплення професією	5	5	5	5	6
Поради друзів, знайомих	6	6	7	6	4
Засоби масової інформації	9	9	8	7	7
Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	11	12	12	10	9
Престижність професії у суспільстві	1	1	2	1	2
Представники даної професії мають хороший зарібок	2	2	1	2	3
Мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості	7	8	6	8	11
Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	3	4	4	3	1
Невисокий прохідний бал, малий конкурс	10	10	10	11	10

Інша відповідь	13	13	14	14	13
Важко відповісти	14	14	13	13	0

3. ЗАДОВОЛЕННЯ ВИБОРОМ УНІВЕРСИТЕТУ, ФАКУЛЬТЕТУ, СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Таблиця 3.1. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	50,3	33,5	11,6	4,1	0,5	100
	Контракт	52,6	31,9	12,5	3,0	0,0	100
2014	Держбюджет	50,0	35,2	6,7	2,9	5,2	100
	Контракт	53,8	33,0	10,4	0,9	1,9	100
2015	Держбюджет	50,0	24,0	17,2	7,3	1,6	100
	Контракт	55,3	29,8	9,6	4,4	0,9	100
2016	Держбюджет	54,4	25,7	11,9	4,0	4,0	100
	Контракт	54,5	33,1	6,6	3,3	2,5	100
2017/ 2018	Держбюджет	50,9	41,7	4,6	0,9	1,9	100
	Контракт	44,3	30,9	17,5	5,2	2,1	100

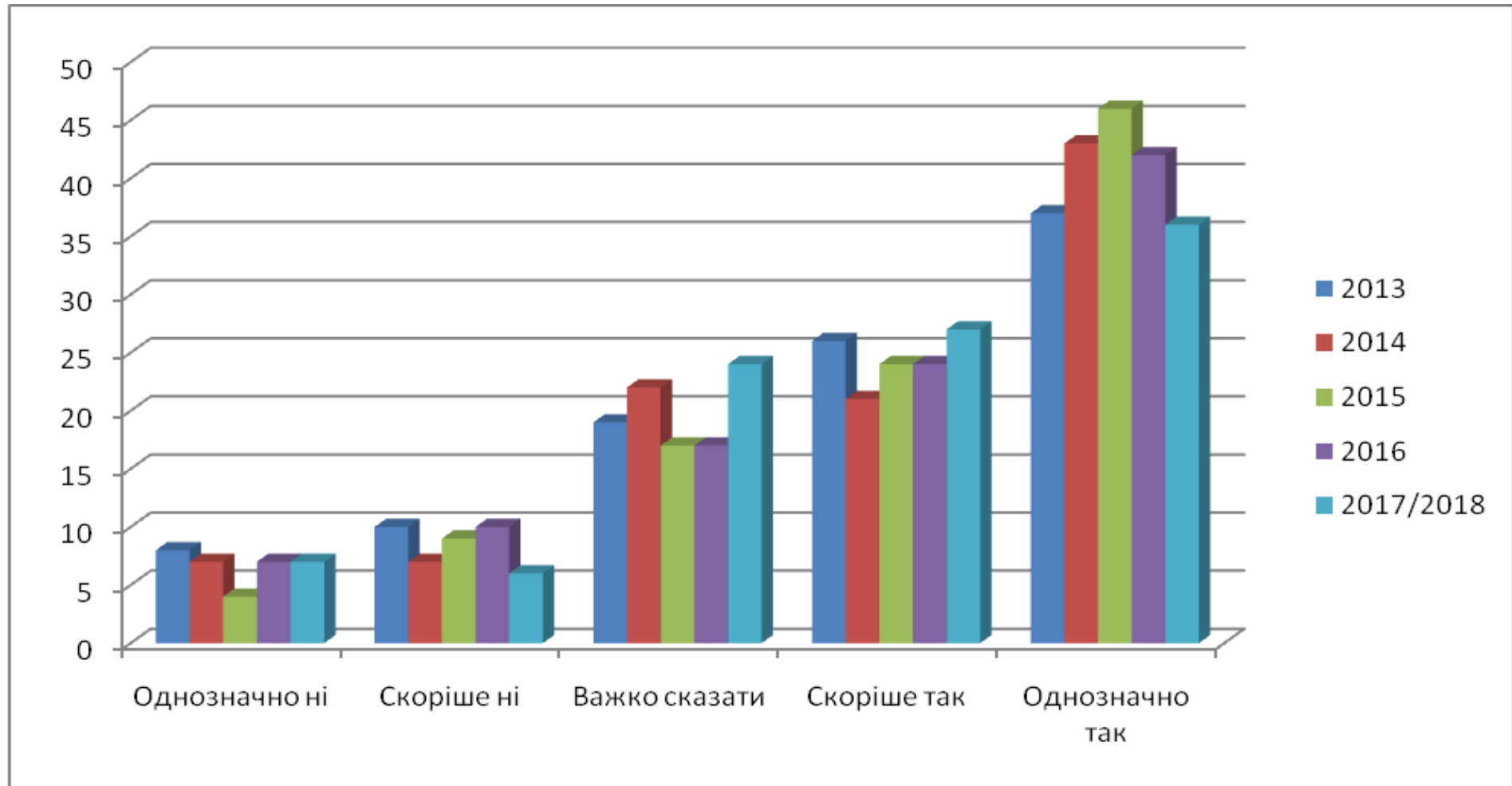

Рисунок 3.3. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» (у %, 2013-2018 рр.)

Спостерігається різниця як і кожного року у ставленні до повторного вибору спеціальності між студентами «бюджетниками» та «контрактниками» (Табл.). Бюджетники кожного року в значній мірі менше задоволені обраною спеціальністю, ніж контрактники. І взагалі задоволеність обраною спеціальністю постійно стабільно знижується.

Таблиця 3.2. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	30,5	33,0	23,8	8,6	4,1	100
	Контракт	57,0	17,8	20,0	3,0	2,2	100
2014	Держбюджет	42,5	21,3	21,3	7,7	7,2	100
	Контракт	44,8	20,0	24,8	4,8	5,7	100
2015	Держбюджет	39,3	26,2	20,4	9,9	4,2	100
	Контракт	56,6	21,2	13,3	6,2	2,7	100
2016	Держбюджет	35,6	22,7	20,9	11,6	9,3	100
	Контракт	54,6	26,9	9,2	5,9	3,4	100
2017/ 2018	Держбюджет	31,9	28,7	28,7	6,4	4,3	100
	Контракт	44,9	23,6	18,0	6,7	6,7	100

Можна стверджувати, що та частина студентів, яка при гіпотетичній можливості знову вирішувати питання вибору спеціальності, відмовились би її обрати, відрізняється несформованими професійними орієнтаціями. І скоріш за все вони потребують допомоги університету в профорієнтаційній роботі, оскільки мотиваційні чинники з часом можуть змінюватися. Тут слід підкреслити важливість прийняття практичних кроків у формуванні професійних планів молоді, вироблення стійких професійних інтересів і намірів відносно до майбутньої діяльності, які б також відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій.

4. ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ОТРИМУВАНОЇ ОСВІТИ

Вища освіта є чинником, що впливає на підвищення шансів успішного працевлаштування, хоча і не гарантує його. Визначаючи зайняття і статус, шанси соціальної мобільності, професійну кар'єру, доступ надалі до різноманітних громадських благ, тобто, маючи одночасно економічну, соціальну і символічну цінність, освіта істотно впливає на вірогідність життєвого успіху.

За результатами останнього дослідження різко знизилась частка студентів, які повністю задоволені отримуваною освітою (менше 20%). В свою чергу частина їх перейшла до менш впевненої, хоча теж позитивної оцінки – скоріше задоволений.

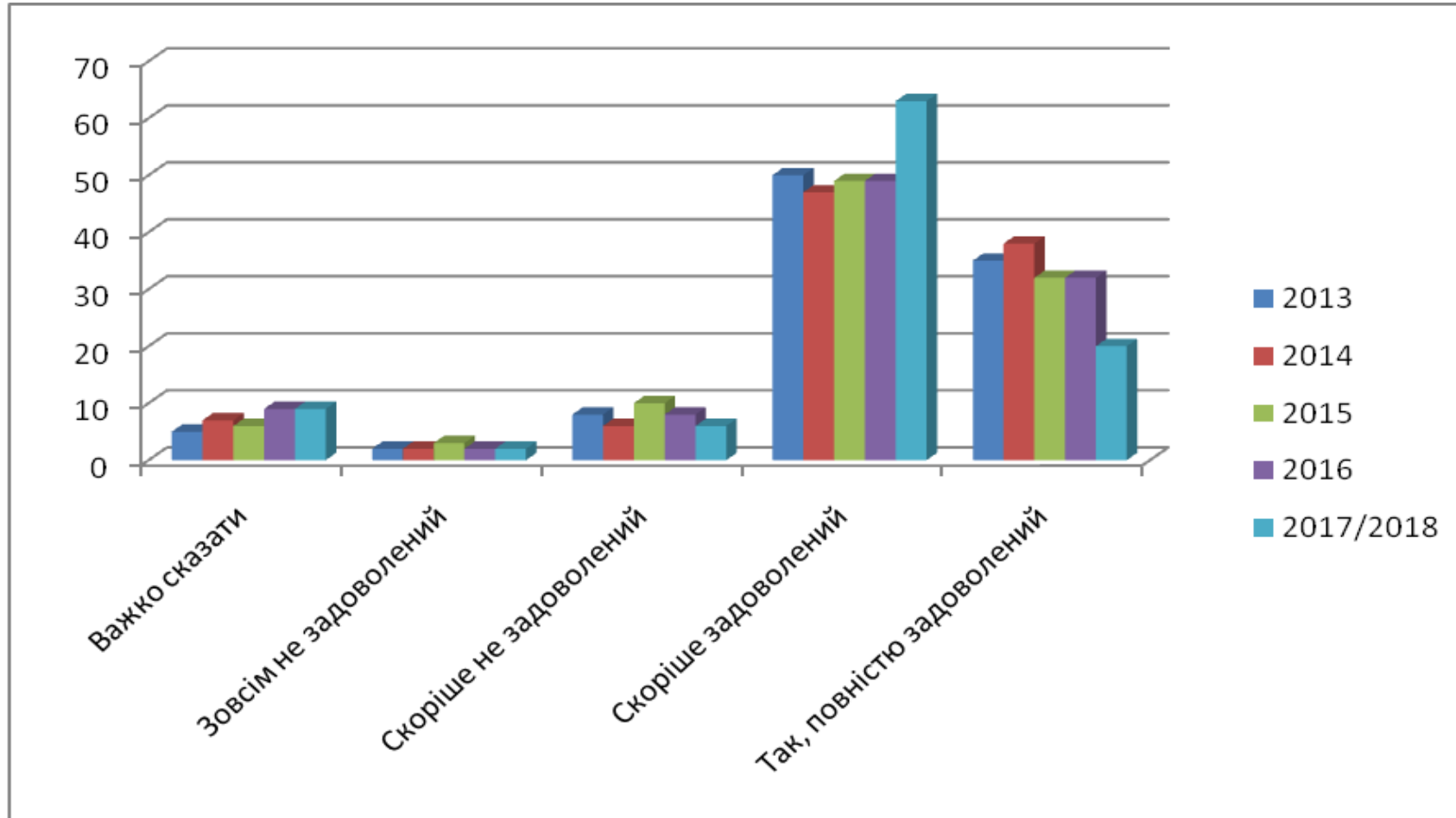

Рисунок 4.1. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів університету (у %, 2013-2016 рр.)

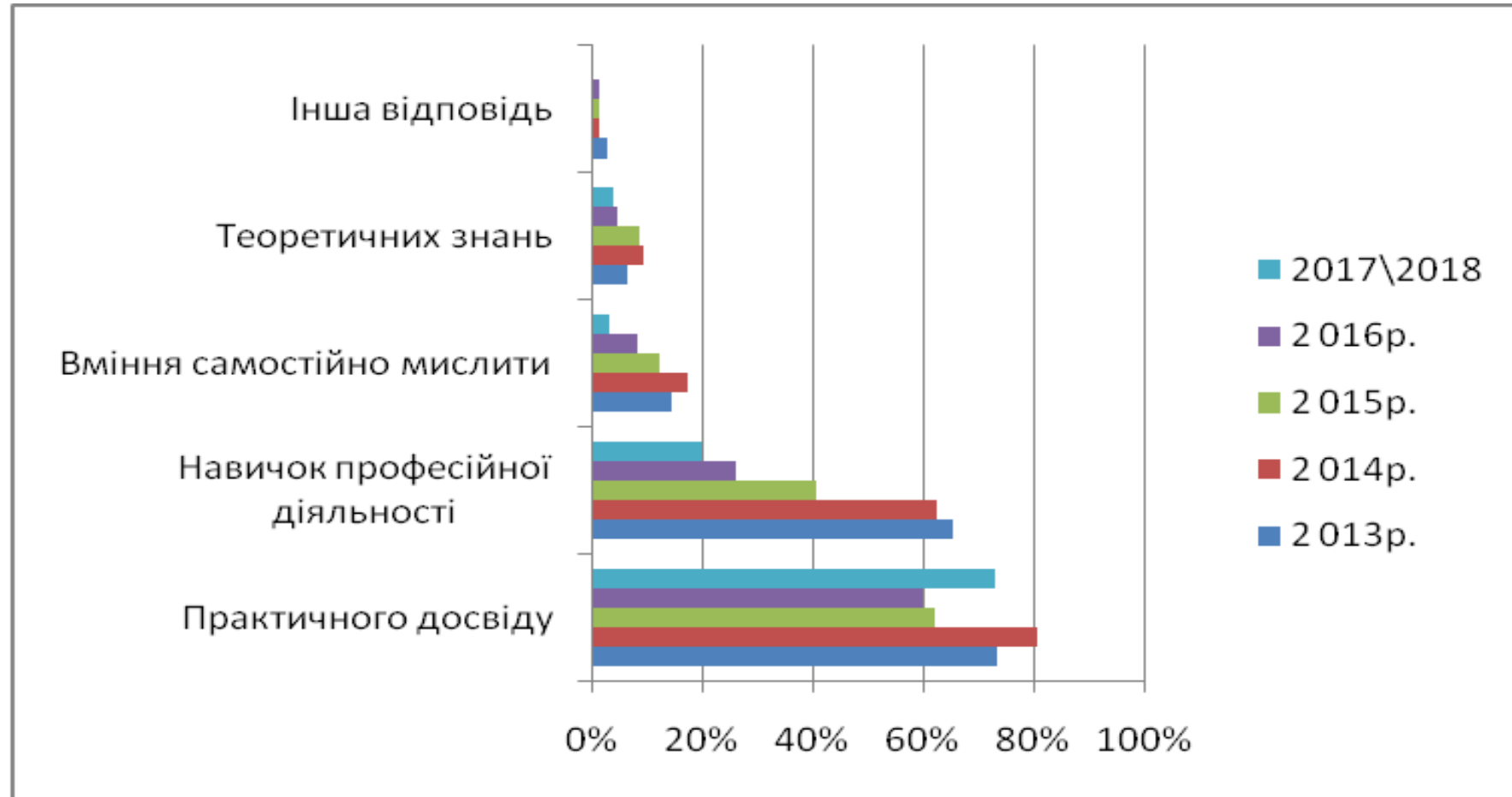

Рисунок 4.3. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чого, на Ваш погляд, недостатньо дає Вам навчання в університеті?» (кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

В поточному році студенти найбільше задоволені отримуваним практичним досвідом, який надає університет. Але при цьому з роками зменшується частка тих, кому не вистачає навичок професійної діяльності. Можливо це відбувається з причини, що студенти потребують практичного досвіду, але усвідомлено не за професійною діяльністю.

Все менш тих, хто чітко знає, яка професія буде затребувана на ринку праці. Але все і більшій мірі приходить розуміння того, що будь який практичний досвід стане у пригоді.

5. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Таблиця 5.1. «Аспекти навчального процесу, які, на думку студентів першого та четвертого курсів, є найбільш важливими»
(у % за кожним курсом)

Аспекти навчального процесу	1 курс	4 курс	Ра нг	1 курс	4 курс	Ра нг	1 курс	4 курс	Ра нг	1 курс	4 курс	Ра нг	1 курс	4 курс	Ра нг
	2013			2014			2015			2016			2017/2018		
Навчання за індивідуальними програмами	56,3	48,7	8	50,0	41,2	13	39,5	50,3	12	46,2	50,9	12	35	46	12
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	47,7	56,3	9	44,7	55,8	10	47,2	52,1	8	46,4	53,5	11	49	63	7
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	66,1	62,1	4	59,3	62,2	5	74,7	64,4	4	75,7	71,6	2	62	59	4
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання.	57,5	57,8	7	35,7	36,5	14	-	-	-	56,0	61,4	6/7	51	50	5
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	87,3	82,3	1	75,7	83,3	2	75,5	78,9	2	72,5	71,1	4	64	76	2
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	50,6	49,9	11	43,1	51,4	11	47,9	35,1	13	47,5	35,8	14	33	33	13
Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	67,2	51,0	5	51,1	50,0	8	55,9	51,7	6	49,7	58,6	8	47	50	8
Оцінка студентами якості викладання	56,9	59,3	6	62,4	65,1	4	56,8	47,6	7	62,2	62,8	5	55	54	6
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	78,9	78,5	3	72,9	74,3	3	80,0	71,4	3	76,4	71,2	3	61	72	3
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та	34,9	30,4	12	55,5	54,4	6	58,9	53,1	5	56,0	61,4	6/7	51	50	-

оцінювання																
Вдосконалення системи оцінки знань	59,6	45,1	14	53,2	46,2	9	54,7	40,5	10	51,9	52,6	9	41	50	10	
Збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять	30,1	18,6	15	23,1	25,5	15	24,8	13,7	14	21,7	20,9	15	32	17	14	
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший вуз	48,0	52,8	13	46,6	46,6	12	47,5	42,6	11	44,6	44,8	13	47	46	9	
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	54,2	50,7	10	47,7	55,5	7	50,9	49,0	9	51,4	49,1	10	44	46	11	
Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	80,7	87,3	2	83,2	78,1	1	90,7	81,0	1	84,7	82,0	1	70	89	1	

Аспекти навчального процесу	Ранг				
	2013	2014	2015	2016	2017/2018
Навчання за індивідуальними програмами	8	13	12	12	12
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	9	10	8	11	7
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	4	5	4	2	4
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання.	7	14	-	6/7	5
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	1	2	2	4	2
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	11	11	13	14	13
Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	5	8	6	8	8
Оцінка студентами якості викладання	6	4	7	5	6
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	3	3	3	3	3
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання	12	6	5	6/7	-
Вдосконалення системи оцінки знань	14	9	10	9	10
Збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять	15	15	14	15	14
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад	13	12	11	13	9
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	10	7	9	10	11

Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	2	1	1	1	1
--	---	---	---	---	---

Найважливішим аспектом навчального процесу залишається допомога випускникам у працевлаштуванні. Тобто слід на це звернути максимум уваги. Говорити про успішні практики працевлаштування, про відсотки працевлаштованих за фахом, не за фахом, про співпрацю університету з потенційними роботодавцями. І, обов'язково, створити бюро кар'єри. Такі бюро є привабливими у закордонних вузах. Коли студенти наші вступають до таких вузів, вони завжди цікавляться, чи працевлаштовує вуз, з якими підприємствами укладено угоду, де буде відбуватись практика. Студенти будуть обирати вузи, які максимально будуть надавати такі послуги, інформувати про такі послуги, подавати позитивні показники порівняння з іншими вузами.

Стабільно актуальним (п'ять років на 5 місці) залишається проблема доступу вільного до комп'ютерів та інтернет ресурсів з освітньою метою.

Щороку більш актуальним стає провадження активних нетрадиційних методів навчання.

Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах. Тобто студенти не хочуть обмежуватись обраною спеціальністю. І як підтвердження – різко зростає значимість такої позиції «можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад». Ми повинні бути готові, що або студенти затребують в нас такі послуги, або перейдуть до університетів, дака можливість вже буде передбачена.

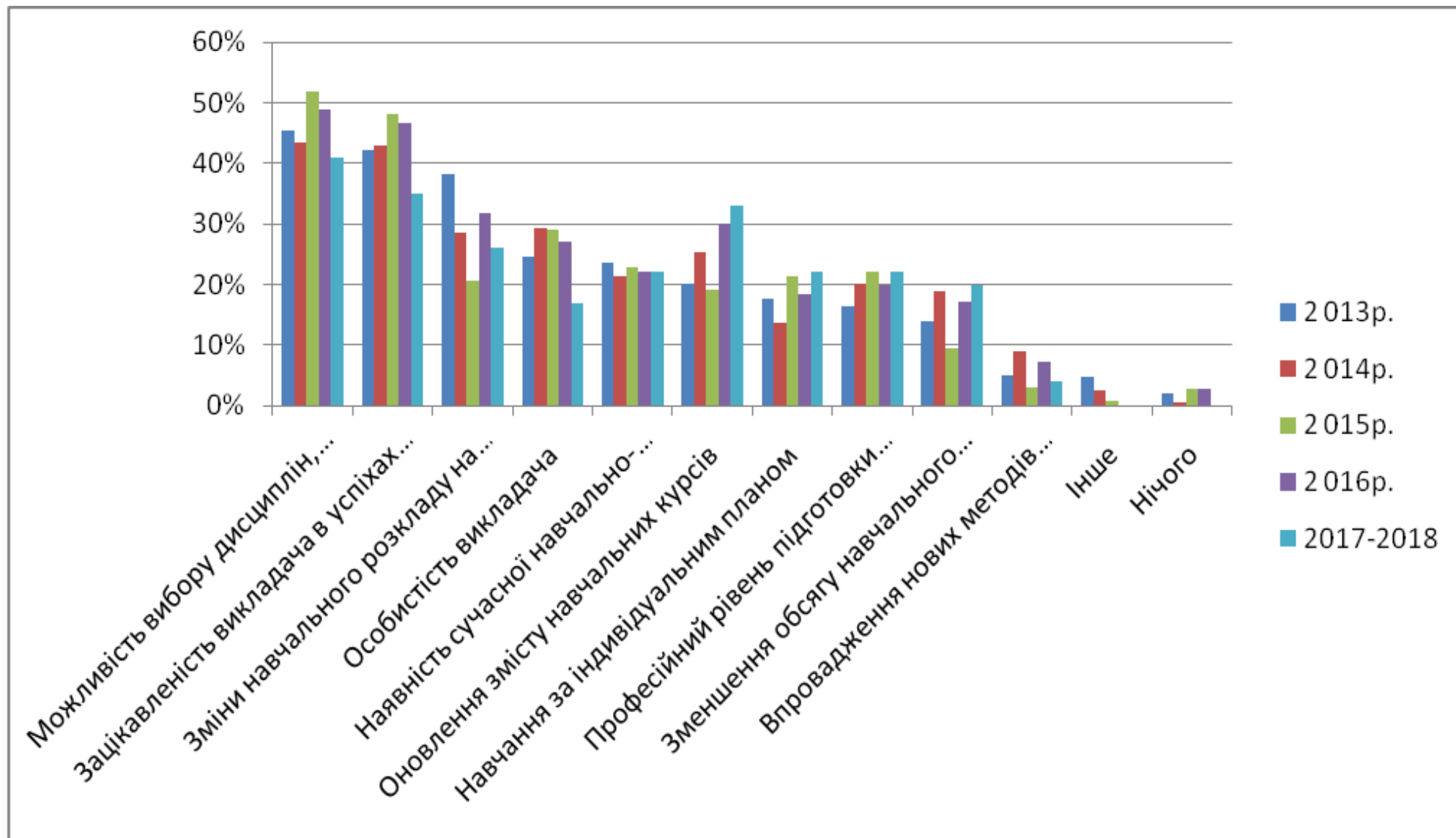

Рисунок 5.1. Чинники, які, на думку студентів 4 курсу, могли б посприяти підвищенню їх зацікавленості у навчанні (кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Серед чинників, які б могли на думку студентів вплинути на підвищення зацікавленості навчанням з боку самих же студентів найважливішими є Можливість вибору дисциплін, Зацікавленість викладача в успіхах студентів, оновлення змісту навчальних курсів. Причому вага перших двох чинників знижується, а оновлення змісту навчальних курсів з роками стає все більш актуальним для студентів. Для студентів все більш важливішим стає зменшення обсягу навчального навантаження.

Таблиця 5.2. «Оцінка складових навчального процесу на «4» і «5» Балів» (у % за кожним курсом)

Складові навчального процесу	4 курс	Ра нг	1 курс	Ран г	4 курс	Ра нг	1 курс	Ра нг	4 курс	Ран г	1 курс	Ран г
	2015				2016				2017/2018			
Взаємодія адміністрації університету зі студентами	22,3	10	44,2	8	40,7	4	48,9	6	22	12	39	2\3
Ставлення викладачів до студентів	31,8	4	59,3	3	47,5	1	62,6	1	49	1	38	4
Якість викладання дисциплін у цілому	29,1	5	63,6	1	45,2	2	58,4	2	48	2	39	2\3
Якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін	32,4	2	57,7	4	43,4	3	56,3	3	31	8	41	1
Забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками	32,0	3	34,4	12	39,0	6	38,9	11	41	4	34	6-8
Матеріально-технічна база навчального процесу	24,0	8	49,4	5	32,8	8	47,0	7	33	6\7	34	6-8
Забезпеченість комп'ютерами і доступом до мережі Інтернет	25,5	7	34,8	11	26,1	10	38,1	12	28	10	29	11
Умови підготовки до занять в бібліотеці	46,5	1	62,7	2	43,4	3	53,6	4	30	9	34	6-8
Орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу	15,8	12	41,7	9	21,5	11	43,6	10	26	11	27	12
Організація самостійної роботи під керівництвом викладачів	26,2	6	46,2	6	36,4	7	53,3	5	33	6\7	33	9
Проведення виробничої практики	17,8	11	45,6	7	39,5	5	44,8	8	44	3	31	10
Умови проживання у гуртожитку	5,3	14	21,4	14	18,9		23,6н	14	17	13\14	19	14
Умови для додаткового заробітку	6,2	13	24,0	13	20,3	12	33,3	13	17	13\1	25	13

студентів за спеціальністю										4		
Система оцінювання знань студентів	22,6	9	41,8	10	27,7	9	43,9	9	37	5	35	5

Зменшується сильно оцінка умов роботи у бібліотеці, як складової навчального процесу. Також четвертокурсники все нижче оцінюють взаємодію адміністрації університету зі студентами.

Зростає, особливо для четвертокурсників оцінка проведення виробничої практики.

Підвищується оцінка системи оцінювання знань студентів.

7. ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Професійне становлення молоді пов'язане з вибором певної сфери діяльності після закінчення навчання, побудовою планів відносно майбутнього працевлаштування. Результати дослідження, представлені у таблиці 7.1. демонструють, що після закінчення навчання у вищому навчальному закладі все менше студентів четвертокурсників планує працювати за спеціальністю. Різко зростає частка студентів, яка планує отримати нову спеціальність та тих, хто планує працювати за суміжною спеціальністю. Можливо вже зараз пропонувати студентам паралельно навчання на іншій спеціальності, особливо при тому, що в нас зараз відкриваються багато абсолютно нових спеціальностей.

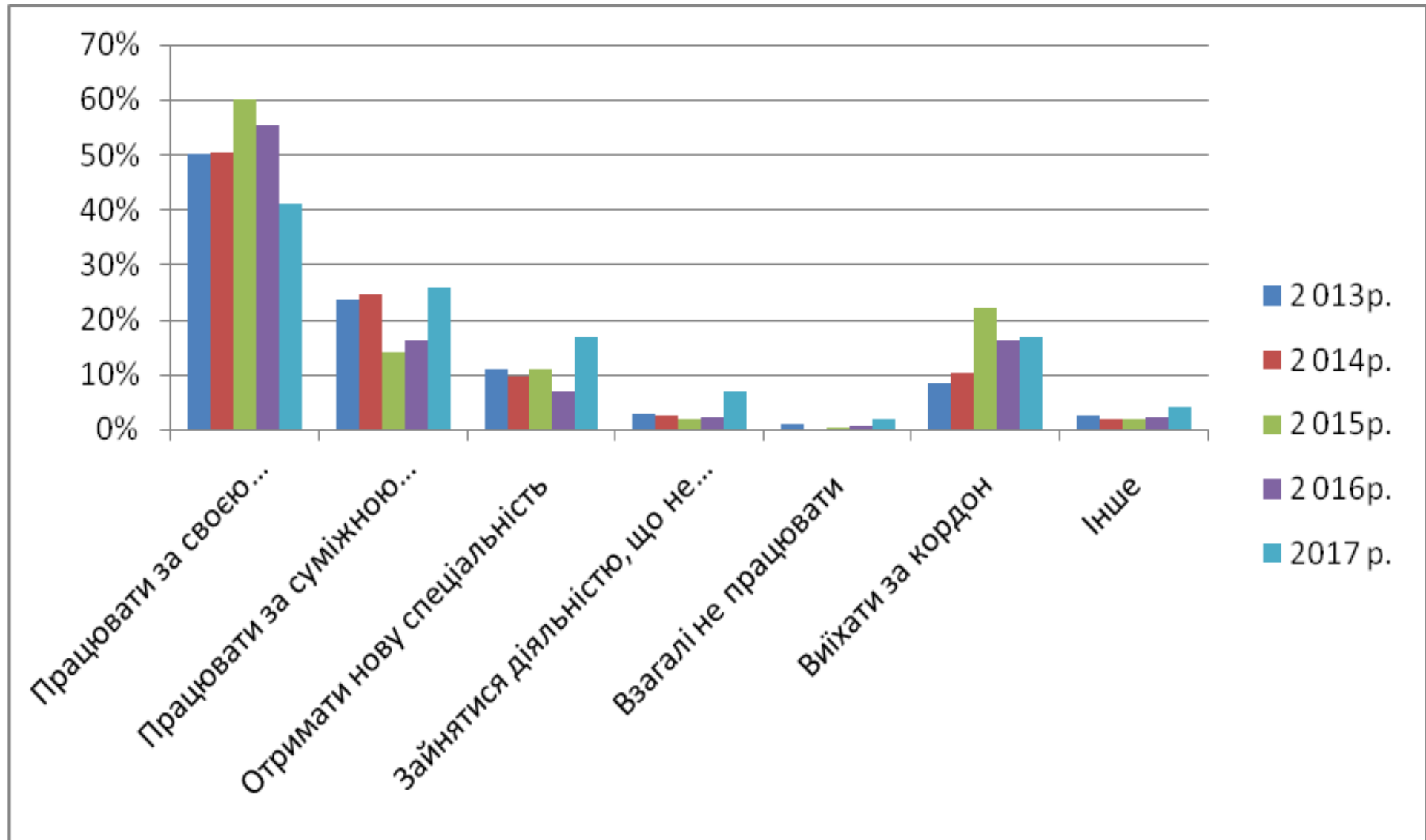

Рисунок 7.1. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Що Ви плануєте робити після закінчення ВНЗ?»

За цими даними, за п'ять років найвищий відсоток зайнятості першокурсників, але найнижчий – зайнятості – четвертокурсників. І в основному це тимчасова, разова робота не за спеціальністю.

Таблиця 7.1. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Чи маєте Ви додатковий заробіток у вільний від навчання час?»
(у % за кожним курсом)

Відповіді	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс
	2013		2014		2015		2016		2017/2018	
Так, маю постійну роботу за профілем одержуваної спеціальності	3,0	3,8	4,0	5,3	1,8	2,0	3,8	4,7	2,5	6,5
Маю постійну роботу не за профілем одержуваної спеціальності	3,3	13,3	4,0	15,8	2,4	17,9	5,5	14,1	15,8	19,6
Іноді підробляю за профілем одержуваної спеціальності	2,7	8,6	4,0	9,2	9,7	9,3	7,1	7,1	5,7	4,3
Іноді підробляю, але не за профілем одержуваної спеціальності	20,8	36,0	25,3	34,9	20,6	35,1	30,8	36,5	44,3	32,6
Ні, я не підробляю	69,5	36,0	62,6	34,9	63,6	31,1	52,7	37,6	31,6	37

Життя ставить чимало випробувань, які складно подолати, особливо у молодому віці. Гострота певних питань, їх невирішеність можуть призводити до глибокої психологічної кризи особистості. Тому в ході дослідження ми намагалися також з'ясувати, які проблеми особистого характеру є для наших студентів сьогодні найбільш актуальними [Таб. 7.2.].

Таблиця 7.2. Проблеми, що найбільше непокоять студентів
(у %, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Проблеми, що найбільше непокоять студентів	2015	Ранг	2016	Ранг	2017/2018	Ранг
Можливість підробітку і працевлаштування	54,9	1	54,4	1	49,8	1
Ситуація в країні	49,7	2	36,1	2	32,1	4
Відсутність стабільності, впевненості в майбутньому	40,5	3	31,0	4	33,8	2
Проблеми, пов'язані з навчанням	39,0	4	33,4	3	32,8	3

Здоров'я моє і моїх близьких	27,7	5	19,3	5	28.2	5
Особиста безпека, безпека сім'ї, країни	20,7	6	11,5	7	17.4	8
Важке матеріальне становище	18,6	7	16,1	6	13.1	10
Черствість, бездушність у відносинах між людьми	16,8	8	8,3	11	17.8	7
Побутові проблеми	14,0	9	16,1	6	11.8	11
Можливості цікаво проводити дозвілля	13,4	10	9,7	9	23.9	6
Відносини з викладачами	12,8	11	7,2	13	14.6	9
Почуття самотності	10,7	12	7,5	12	11.3	13-14
Проблеми, пов'язані з браком інформації про свої можливості	10,4	13	8,9	10	9.4	15
Відносини з коханою людиною	8,8	14	6,1	14	8.9	16\17
Житлові проблеми	8,8	15	11,2	8	11.7	12
Сімейні проблеми	6,7	16	8,3	11	11.3	13\14
Відносини з друзями	5,2	17	3,5	15	8.9	15\17

Найголовнішою проблемою, що непокоїть сьогоднішніх студентів є кожного року можливість підробітку і працевлаштування. На друге місце виходить відсутність стабільності, впевненості в майбутньому. Ситуація в країні студентів стає хвилювати все менше. В більшій мірі ніж раніше хвилює студентів можливість цікаво проводити дозвілля. Менше хвилюють побутові проблеми, важке матеріальне становище.

ВИСНОВКИ

Проведене соціологічне дослідження поточного року засвідчило, що

1. Найбільш важливою для більшості абітурієнтів нині залишається орієнтація на результат навчання - затребуваність обраної галузі знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення вузу - «престижність вузу і професії на ринку праці», поряд з інтересом до обраної професії. Серед факторів, що зумовлюють вибір професії, для першокурсників найбільш значущим є престиж обраної галузі діяльності, найменш важливим – профорієнтаційні заходи у школі, коледжі, поради вчителів, сімейні традиції. При виборі навчального закладу більшою мірою визначальним стали, у порівнянні з минулими роками, такі чинники: «в цей ВНЗ неважко вступити», «в цьому ВНЗ неважко вчитись», «тут гарний контингент студентів». Проте, знижується з роками актуальність таких чинників: «можливість після закінчення ВНЗ продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)»; «цікавість навчання»; «тут можна отримати високооплачувану професію»; «після закінчення легко знайти роботу». Для студентів, які навчаються за контрактом, чинник того, що вони отримають престижну професію, не тільки залишається значимим, а й зростає. Сталою залишається частка студентів, які відзначають випадковість вибору університету (27-28%).

2. Як і в минулі роки, в найменшій мірі студенти задоволені вибором спеціальності у порівнянні з вибором університету та факультету. Але спостерігається стала тенденція з підвищення частки студентів, які за умов повторного вибору обрали б ту саму спеціальність.

3. За минулий рік оцінка задоволеності викладання навчальних дисциплін підвищилась за всіма напрямками. Стала позитивну динаміку можна спостерігати у оцінках викладання іноземної мови та навчальних дисциплін за спеціальністю.

Більшість опитаних студентів (90,7%) надзвичайно важливою для себе вважають допомогу університету у працевлаштуванні. В поточному році студенти вже в меншій мірі, ніж у двох минулих роках, відзначали недостатність практичного досвіду та навичок професійної діяльності в університеті. Збільшилась частка студентів, які хоч і не займаються науковою роботою, але не виключають для себе таку можливість. Активніше студенти стали брати участь в студентських олімпіадах. Постійно зменшується з роками частка студентів, які вказують, що не брали участь у науковій роботі, і не збираються.

4. Що стосується шляхів вдосконалення навчального процесу, то спостерігається стала динаміка на зниженні протягом трьох останніх років актуальності таких аспектів навчальної діяльності: «можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад»; «впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання». Найважливішим чинником, що міг би сприяти підвищенню зацікавленості студентів у навчанні, як і в

минулому році, залишається «можливість вибору дисципліни, викладача». Спостерігається стала тенденція протягом трьох років на зниження актуальності такого чинника підвищення зацікавленості студентів у навчанні, як «зміни навчального розкладу на більш зручний». Зростає, в свою чергу важливість таких чинників, як «зацікавленість викладача в успіхах студентів», «професійний рівень підготовки викладача». Тобто студенти вказують на те, що саме особистість, професіоналізм, ставлення викладача є найголовнішою умовою зацікавленості у навчанні.

5. Аналіз рівню задоволеності студентів різними аспектами своєї навчальної діяльності показав, що студенти першого курсу найбільше задоволені якістю викладання дисциплін в цілому, ставленням викладачів до студентів, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін, матеріально-технічною базою навчального процесу, матеріально-технічною базою навчального процесу. Показники підтримки цих аспектів у поточному році залишаються на рівні минулих років. Найнижчий рівень задоволеності серед студентів як першого, так і четвертого курсу, умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету. І така тенденція залишається з минулих років.

6. Переважна більшість опитаних студентів вважає за потрібним наявність студентського самоврядування в університеті. Майже кожен другий опитаний вказав на готовність брати участь у діяльності даного органу. Студенти вбачають роль студентського самоврядування переважно у вирішенні таких питань, як коригування розкладу занять, заліків, іспитів; організація дозвілля; оцінка якості викладання.

7. Щодо професійних орієнтацій студентів, то після закінчення навчання переважна більшість опитаних студентів четвертого курсу планують працювати за отриманою спеціальністю. Цей показник значно зріс у порівнянні з попередніми роками. Зросла майже вдвічі частка студентів, які хочуть виїхати за кордон (таке бажання має кожен п'ятий респондент). Показово, що позитивні установки на працю за кордоном та на виїзд за межі України на постійне місце проживання здебільшого обумовлені саме вищим рівнем життя в інших країнах та більш високими заробітками.

Лише близько третини студентів четвертого курсу ніде не працюють.

В рейтингу основних проблем, що найбільше хвилюють сьгоднішніх студентів, перші місця займають такі: можливість підробітку і працевлаштування (54,9%); ситуація в країні (49,7%); відсутність стабільності, впевненості в майбутньому (40,5%); проблеми, пов'язані з навчанням (39,0%); здоров'я моє і моїх близьких (27,7%); особиста безпека, безпека сім'ї, країни (20,7%); важке матеріальне становище (18,6%);

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підтримка молоді у сфері освіти, сприяння її трудовій зайнятості, забезпечення економічної самостійності є першочерговими завданнями, що передбачають реалізацію таких цілей:

- постійне підвищення якості вищої освіти, розробка освітніх програм, орієнтованих на вимоги ринку праці, що має стати визначальним показником ефективності вищої освіти та якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації навчальної діяльності та рівня самоосвіти, ознайомлення студентів з можливостями реалізації особистих ініціатив;
- упровадження різноманітних міждисциплінарних програм, що надаватимуть можливість отримувати відразу декілька спеціалізацій, включаючи міжнародні;
- впровадження ефективних програм розвитку соціальної компетентності, необхідної для просування молоді на ринку праці (тренінги, консультації);
- залучання студентів у творчі, наукові та спортивні об'єднання, до інноваційних міжнародних проектів у сфері освіти, науки, культури тощо; популяризація та пропаганда успіхів української молоді у світовому співтоваристві;
- удосконалення системи працевлаштування випускників університету, які навчалися за держзамовленням; допомога у плануванні й розвитку ефективної кар'єри (розробка та впровадження нового формату співпраці ВНЗ і роботодавців – Дні стартапів або студентських конкурсів проектів, винесення цієї проблематики на публічний рівень);
- підвищення ефективності співпраці зі спеціалізованими організаціями, які спрямовані на сприяння зайнятості, професійну орієнтацію, у т. ч. центрів тимчасової та сезонної зайнятості молоді, молодіжних бірж праці, студентських трудових загонів, молодіжних об'єднань тощо;
- координація та підтримка діяльності студентського самоврядування, зокрема у сфері духовно-морального й екологічного виховання, виховання почуття патріотизму;
- сприяння організації молодіжних центрів, формуванню молодіжних програм, більш широке висвітлення їхньої діяльності у засобах масової інформації;
- інформаційна допомога з усього спектру питань життя молоді в суспільстві (здоров'я, освіта, праця, кар'єра, суспільне й особисте життя, сім'я, житло, дозвілля, спорт, життя молоді в інших країнах тощо);

Поглибленого вивчення та більш широкого застосування потребує міжнародний досвід реалізації підтримки молоді в системі вищої освіти за різними її напрямками. Важливим уявляється також активне заохочення молоді до участі в суспільному житті та у вирішенні власних проблем.

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Центр соціологічного аудиту (до 2013 р. – Лабораторія конкретних соціологічних досліджень) НТУ «Дніпровська політехніка» створений у 2000 році для забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу та адміністрацією вузу, формування системи соціологічного супроводу діяльності у сфері менеджменту якості освітніх послуг, що проводиться в університеті.

НАШІ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- Побутові проблеми студентської молоді НГУ (2015 р.).
- Мотивація наукової діяльності молодих вчених Дніпропетровської області (2015 р.).
- Особливості патріотичної свідомості та патріотичного виховання студентської молоді (2015 р.).
- Аналіз включення випускників гірничо-металургійних спеціальностей до професійно-економічної сфери суспільства (2014 р.).
- Дослідження патріотичної свідомості та правової культури студентів НГУ (2014 р.).
- Дослідження проблем міжнародної академічної мобільності молодих вчених Дніпропетровської області (2013 р.).
- Аналіз проблем формування екологічної свідомості студентів (2012 р.).
- Вивчення соціально-економічного статусу студентів ДВНЗ «НГУ», мотивації та перспектив їхньої освітньої діяльності; розуміння ними таких понять, як життєвий успіх, сучасна сім'я (2012 р.).
- Дослідження оцінки студентів щодо функціонування студентських гуртожитків (2011 р.).
- Виявлення причин невчасної здачі сесії студентами університету (2011 р.).
- Аналіз підприємницького потенціалу студентів університету: звіт (на замовлення Бізнес-інкубатора ДВНЗ «НГУ») (2010 р.).
- Виявлення факторів, що впливають на мотивацію діяльності вчених у ВНЗ та НДІ Дніпропетровської області» (спільно з обласною радою молодих вчених). За результатами дослідження видано інформаційних збірник; виступ на телебаченні (2010р.).

Адреса: Кафедра історії та політичної теорії, Національний гірничий університет, просп. К.Маркса, 19, корп.1, к.63, м. Дніпропетровськ, 49005, Україна

Тел.: (0562) 46-90-45, факс: (0562) 47-32-09.

Керівник Центру: Колісник Лариса Олексіївна, канд. соціол. наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії НТУ «Дніпровська політехніка», завідувач аспірантури і докторантури, старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-066-11-94-383, e-mail: klarisaa@ukr.net

Співробітники: Мосьондз Марина Володимирівна, канд. соціол. наук, доцент кафедри історії та політичної теорії НТУ «Дніпровська політехніка», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-067-610-37-37, e-mail: mosendzm@yandex